

“NER” TERİMİNDEN HAREKETLE TÜRK MİTOLOJİK DEĞERLERİNİN

SÜNNET TÖRENLERİNE ETKİSİ

THE EFFECT OF TURKISH MYTHOLOGICAL VALUES TO

THE CIRCUMCISION CEREMONIES BY THE TERM OF “NER”

Prof. Dr. Nerin YAYIN*

Özet

“Erkek”, “önde giden” anlamları ile dikkati çeken “ner” kelimesi zaman içerisinde “baş parmak” ve “lider” gibi anlamları da haiz olmuştur. Bu çalışmada sünnet törenlerinde erkeklerin baş parmaklarına yakılan kına ile “ner” teriminin bağı mitolojik değerler düzleminde incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: “Ner” terimi, sünnet töreni, mitoloji.

Abstract

The term of “ner” which has “man” and “pioneer” meanings in time also has envolved “thumb” and “leader” meanings. In this study, the connection of between the circumcision ceremonies and the term of “ner” will analyzed in point of mythological values.

Key Words: The term of “ner”, the Circumcision ceremony, mythology.

---

*Ege Üniv. Türk Dili ve Edebiyatı Böl. Türk Halk Edebiyatı ABD Başkanı.

Giriş

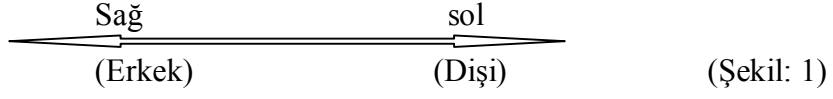
Ner terimi Farsça bir sözcük olup “ner” şeklinde yazılmakta ve “erkek, er” anlamına gelmektedir. Kelimenin dişisi ise “nerre” olarak kullanılmaktadır. Nitekim Kamûs-ı Türki’de Şemsettin Sami söz konusu kelimeyi bu şekilde açıklamış; “şir-i nerre” şeklindeki ve “erkek aslan” anlamına gelen kullanışa da dikkat çekmiştir (s:1 407).

Derleme Sözlüğü’nde ise “ner” kelimesine tek başına rastlamamakla birlikte “nerbek” in Rumeli göçmenleri’nde “büyük sahan” manasına geldiğinden (s:3247), yine aynı anlama gelen “nalbeki” ve “nelbeki” den başka “nalbek” in Antalya’da “hayvanları bağlamak için yere çakılan büyük çivi” olarak bilindiğinden (s: 3235) söz edilmektedir.

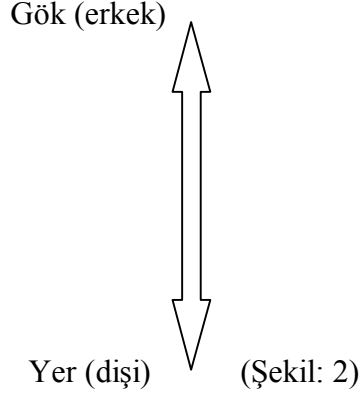
Ferit Develioğlu ise bu terimin “ner” şeklinde yazıldığını, Farsça olduğunu ve “erkek, er” anlamlarına geldiğini belirtmektedir (Develioğlu, s: 822).

İslamiyet’in kabulüyle “kûşe” nin “köşe” , “kûfte” nin→ “köfte” şekline sokulmasında olduğu gibi “ner” de bu kültürle dilimize girmiş; Türk Mitolojisi’ne özgü değerlerle de birleşerek geleneksel ve gündelik hayatımızın bazı alanlarında kullanılır olmuştur.

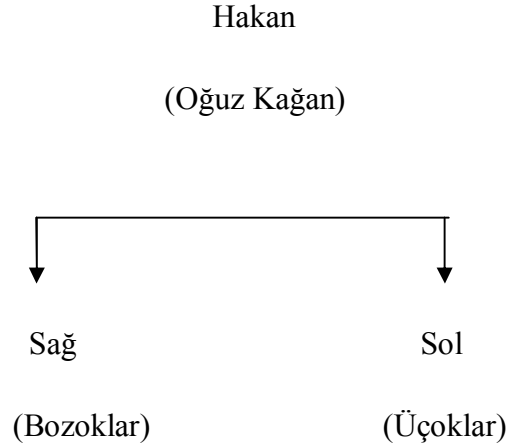
Bilindiği üzere Türk düşünce sistemine göre evren, yatay bağlamda “sağ” ve “sol” olarak ikiye ayrılmakta; “sağ” “erkek”, “sol” da “dişi” olarak kabul edilmekteydi (Bayat, s: 41) :

Evrenin dikey yani tanrılar ve ruhlar bağlamında:

şeklinde algılanmasının (Bayat, s:41) sosyal alandaki yansıması olup, en güzel örneğini Oğuz devlet teşkilatında:

bölünüşünde gördüğümüz ve Oğuz'un yerine Gün Han'ın hükümdar olmasıyla (Atsız, ss: 25-26) pekişen bu bölünüş zaman içinde "sağ" ın "sol" dan daha değerli görünmesine yol açmış; gündelik hayatımızdaki bazı inanç ve ritüellerimizi bile etkilemiştir: Ayakkabının önce sağının giyilmesi, huysuz insanlara "solundan mı

kalktın?” denmesi, gelinin yeni evine girerken önce sağ ayağını atmasında da görüldüğü üzere...

Zaman içinde “sol”a üstün olan “sağ” aynı anlama gelen başka terimlerle mesela, Farsça ner kelimesiyle ifade edilir olmuş; bu nedenle sadece sürünün çoban köpeklerine veya önünde gidenlerine, kümesteki horoza değil sağ elin baş parmağına da “ner” adı verilir olmuştur. Bu bağlamda Develioğlu’nun da aynı anlama işaret ettiği; “ner” i “baş”, “engüşt-i ner” i başparmak şeklinde açıkladığı görülmüş (Develioğlu, s:822). Hatta “şir- i ner” kullanımını da “erkek aslan” şeklinde açıklamıştır (Develioğlu, s:999).

İşte günümüzde sünnet törenlerinde karşımıza çıktığı üzere kınanın sağ elin başparmağına yakılmasının nedenini, burada aramak gerekir. Uygulama ne kadar çeşitli olursa olsun başparmak “erkek”i işaret etmekte; yine aynı anlamdaki “sağ” ile birleşerek pekişmektedir. Bazı yörelerde sünnet çocuğunun başparmağının yanı sıra işaret hatta orta parmağına da kına yakılmasının ve bunun “erkek silahı iki veya üç parmakla atar” şeklinde değerlendirilmesinin ise daha sonraki zamanlarda ortaya çıkan ve yeni getirilen yorumlar olduğunu düşünürüz.

KAYNAKÇA

....., Derleme Sözlüğü 1993, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, TDK Yayınları Sayı: 211/9.

Atsız, Nihal, Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul 1943.

Bayat, Fuzûlî, Türk Mitolojik Sistemi I, Ontolojik ve Epistemolojik Bağlamda Türk Mitolojisi 2007, İstanbul Ötüken Neşriyat, Nu: 696 Kültür Serisi: 344.

Develioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat (Eski ve Yeni Harflerle) 1997, Ankara: Aydın Kitabevi, 14.Baskı.

Şemsettin Sami, Kâmûs-ı Türkî 1987, İstanbul, Çağrı Yayınları: 2, Lugatlar Dizisi: 1
(2. Baskı).